

Srbija i Amerika u Bajdenovoj eri

Tribina „Srbija i Amerika u Bajdenovoj eri“ održana je 15. aprila 2021. godine u okviru projekta „Otvoreno o srpsko-američkim odnosima“ koji sprovodi Beogradski centar za bezbednosnu politiku u partnerstvu sa Fakultetom političkih nauka Univerziteta u Beogradu uz podršku ambasade SAD u Srbiji. Na tribini su govorili doc. dr Stevan Nedeljković, doc. dr Milan Krstić i mr Dragan Živojinović iz Centra za studije Sjedinjenih Američkih Država Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu a moderator tribine bio je dr Marko Dašić sa istog fakulteta.

Analiza „Srbija i Amerika u Bajdenovoj eri“ Centra za društveni dijalog i regionalne inicijative se sastoji od sedam celina.

U uvodnom delu analize pod naslovom „Bajden nekad i sad: od Kardeljeve sahrane do saučešća porodicama stradalih 1999. godine“ autori se osvrću na dugu vezanost Džozefa Bajdena za prostor Zapadnog Balkana i bivše Jugoslavije. Prateći njegov istorijat odnosa sa ljudima sa ovih prostora, autori kreću od prve posete u vreme sahrane Edvarda Kardelja 1979. godine, kada je zajedno sa Averelom Harimanom, jednim od najvažnijih ljudi američkog hladnoratovskog spoljnopolitičkog establišmenta, imao i susret sa predsednikom Titom. Štaviše, posle završene posete, u pismu upućenom tadašnjem prvom čoveku SFRJ, jasno se može videti njegovo poštovanje za Brozove leaderske kvalitete i način na koji je to doprinelo održavanju i trajanju jedne religijski i nacionalno heterogene zemlje. Tokom 1990-ih biva jedan od glavnih pobornika kažnjavanja srpske strane, i ostaće u tom svom stavu dosledan sve vreme trajanja jugoslovenske krize. Opet sa druge strane, dve njegove posete Srbiji kao potpredsednika SAD u vreme Obamine administracije, 2009. i 2016. godine pokazali su jednog drugog Bajdena, realistu koji u je skladu sa mantrom „slažemo se da se ne slažemo“ spreman da uputi reči izvinjenja porodicama stradalih u bombardovanju 1999. ali i da nepokolebljivo gura svoj stav u pogledu budućnosti Kosova i Metohije a koji je u u suprotnosti sa interesima Srbije kao nezavisne i suverene države.

Drugi deo analize pod nazivom „Svi Bajdenovi ljudi“ ima za temu opis ključnih ličnosti u Bajdenovom spoljnopolitičkom timu a za koje autori smatraju da mogu biti od ključnog uticaja u spoljnoj i bezbednosnoj politici SAD, naročito prema regionu Zapadnog Balkana i Republici Srbiji. Iako autori priznaju da lista nije konačna i da od mnogo činilaca zavisi koje će osobe zaista biti o od ključnog uticaja na predsednika Bajdena , imena koja su navedena (ukupno njih jedanastoro, Entoni Blinken, Džejk Saliven, Linda Tomas Grinfild, Viktorija Nuland, Filip Riker, Filip Gordon, Majkl Marfi, Metju Palmer, Moli Montgomeri, Amanda Slout i Majkle Karpenter) svakako zaslužuju našu pažnju. Bajdenov način odabira tih ljudi je takođe zanimljiv i autori analize ističu tri ključna kriterijuma kojih se držao: 1) dugodišnje iskustvo saradnje sa njima, 2) što šira raznovrsnost i uključivanje što većeg broja manjina i manjinskih grupa u najviše ešelone vlasti i 3) iskustvo tih ljudi u upravljanju i državnim poslovima.

Treći deo analize pod naslovom „Spoljnopolitički prioriteti Bajdenove administracije“ se osvrće na pet najvažnijih prioriteta: 1) revitalizaciju odnosa sa saveznicima 2) jačanje institucionalne dimenzije svetskog poretka 3) suočavanje sa kineskom pretnjom 4) suzbijanje ruskog uticaja i 5) Bliski istok. Iako će kao i uvek prioriteti biti diktirani ne samo planovima i strateškim zamislima nego i događajima van kontrole onih koji ih planiraju, ovih pet prioriteta se sasvim jasno uzdvajaju kao ključni uz naravno mere za suzbijanje i kontrolu pandemije virusa korona i ekonomski oporavak zemlje. Budući da kao jedina supersila sa globalnim uticajem, Sjedinjene Američke Države imaju preveliki broj interesa a ograničenost sredstava da na sve njih odgovore, jasno je da pravilan odabir priroteta predstavlja najvažniji element adekvatne spoljne i bezbednosne politike u odgovarajućoj jedinici vremena. Dodajmo ovome i jedno od glavnih proklamovanih načela Bajdenove spoljne politike a to je da je to treba da bude spoljna politika koje će koristiti interesima najširih slojeva američkog stanovništva (a naročito srednje klase) a ne samo elitama koje mnogi kritičari vide kao otuđene delova američkog društva.

Četvrti deo analize naslovljen kao „Buduća politika Sjedinjenih Američkih Država prema Srbiji“ bavi se predviđanjem politike Bajdenove administracije prema Republici Srbiji. Autori analize se osvrću na šest tačaka: 1) normalizaciju odnosa s Prištinom 2) reformu Dejtona i status Republike Srpske 3) braću Bitići, bombardovanje i druge bilateralne izazove 4) raspored srpskih stolica:

Rusija, Kina i Turska 5) regionalnu saradnju kao imperativ i 6) vladavinu prava: dve decenije pri dnu prioriteta.

Peti deo analize pod naslovom „Regionalna očekivanja od Bajdenove pobeđe“ bavi se regionom Zapadnog Balkana i očekivanjima od nove administracije. Po autorima analize, postoji primetno razlikovanje u pogledu reagovanja na Bajdenovu pobeđu, od ushićenja na jednoj strani do zabrinutosti i uzdržanosti na drugoj. Zastoj u evropskim integracijama zemalja regiona kao i jačanje nadmetanja među velikim silama kako u svetu tako i na teritoriji ovog regiona, samo pojačava osećaj neizvesnosti i anksioznosti u pogledu budućnosti Zapadnog Balkana.

Šesti, i sa aspekta cilja, najvažniji deo analize, naslovljen kao „Preporuke za efikasnije ostvarivanje interesa Srbije u Sjedinjenim Državama“ bavi se odgovorom na pitanje kako uskladiti interese Srbije sa interesima Sjedinjenih Država odnosno kako na najbolji način uticati na administraciju u smislu zaštite i unapređenja naših nacionalnih interesa. Autori analize daju sveobuhvatan i vrlo detaljan plan akcije, počevši od uticaja na neposredne nosioce vlasti u Sjedinjenim Državama, preko saradnje sa najvažnijim tink-tenkovima, najvažnijim konsalting firmama, jačanjem uticaja u Kongresu putem snaženja srpskog kokusa i efikasnijim lobiranjem, te delotvornijom javnom diplomatijom i uticajem kako na državne tako i nedržavne aktere stvaranja i sprovođenja američke spoljne i bezbednosne politike.

U sedmom, zaključnom delu rada autori analize naglašavaju da je neophodno sinergijsko i sveobuhvatno delovanje svih aktera u Srbiji kako bi se u novoj američkoj administraciji čuo i naš glas, i zaštitili i unapredili i naši interesi.